

Szakmai záró beszámoló

az OTKA/NKFIH PD 117026. azonosítójú, „Erdélyi városok pénzügyigazgatása a középkorban és a koraújkorban. Beszterce és Brassó esete” című kutatási program keretében végzett munkákról

Simon Zsolt

Kutatásunkban két olyan jelentős erdélyi város pénzügyigazgatását elemeztük, amelynek számadásai viszonylag nagy mennyiségben és viszonylag összefüggő sorozatokban maradtak fent. Egyfelől Beszterce középkori háztartását vizsgáltuk, a város levéltárának oklevelei és számadásai, mely utóbbi források – hiányokkal – az 1461 utáni időszakra vonatkoznak, de többé-kevésbé folyamatosan csak 1505-től maradtak fent.

Besztercén és Brassóban, amiként a legtöbb középkori városban, a városi pénzügyigazgatás nem volt központosítva, abban az értelemben, hogy nem volt egy központi pénztár, ahova az összes bevételt összegyűjtötték és ahonnan minden fizetést teljesítettek volna, hanem a fő pénztár mellett másodlagosnak is nevezhető mellékpénztárak is működtek. Ennek a decentralizált pénzügyi szervezetnek az egyik következményeként nem voltak olyan költségvetési tervek sem, mint manapság, amelyekben előre megtervezték volna a várható kiadásokat és bevételeket, főleg azért, mert a pénztárak meglehetősen széles autonómiával rendelkeznek, és mivel a bevételek és kiadások nagyságát nem lehetett előre megmondani. E bizonytalanságnak az volt a fő oka, hogy a költségeket előre ki nem számítható mértékű pénzügyi szükségletek határozták meg, amelyek gyakran külső tényezőktől (pl. háborúktól) függtek. Ennek következtében a kiadások határozták meg a bevételek nagyságát: a városoknak akkora összegre kellett szert tegyenek, amennyivel a felmerült kiadásokat fedezni tudják.

A leírt modell a valóságban azonban nem mindig működött, mert az egyes pénztárak elválasztása nem volt tökéletes: pld. az 1512. és az 1514 évi adószámadásokban, amelyekben összesen mintegy 2200, ill. 1500 forint bevételt könyveltek el, Beszterce adójából mintegy 1800, ill. 1100 forintot, a Radna-völgyi településekből 400, ill. 150 forintot számoltak el, de ezen összegek mellett még más bevételeket is elkönyveltek: 1512-ben a szántóföldek után kapott bérletből bejött 20 forintot, továbbá régebbi kölcsönök visszafizetéséből és sörbevételből szintén 20 forintot, 1514-ben pedig korábban kihelyezett hitelek törlesztéséből 230 forintot.

Az ismertetett jellegzetességek miatt és mert a legkorábbi, 1511 előtti időszakokból csak egy-egy adókiivetés és néhány mellékpénztár 1-2 évi számadása őrződött meg, Beszterce ekkori bevételeiről és kiadásairól csak töredezett, mozaikos képet kaphatunk, de ebből is látható, hogy a legjelentősebb bevételi forrást az adók jelentették, amelyekből általában évi 1500–2500 ft. származott, úgy, hogy az adóbevételeknek általában elengedték 1–2%-át, és a számadások

lejegyzésekor általában befizetetlen maradt 5–10% (de ezt a hátrálékot utána részben törlesztették. Nem lehet azonban mindig pontosan megállapítani az adóbevételt, mert nem egyszer a valóságosan befolyt összegek nagyságát nem adták meg, csak a *dicak* számát,¹ amely az egész városra vonatkozva 1000–1100 volt.) A mellékpénztárakból megállapítható, hogy a sör után fizetett adóból 1487-ben 100 ft. folyt be, a borvából 1492-ben, 1493-ban és 1503-ban 80–130 ft., a városi fürdőből 1520-ban 30 ft., ezen adón kívüli forrásokból tehát évente mintegy 200–250 ft. származhatott. A fentebb ismertetett adóbevételekkel együtt tehát a város összbevétele 1700–2800 ft. között mozoghatott, illetve azokban az években, amikor a város bérbevette a besztercei huszadot, kb. 2000–3000 ft. között (amennyiben a 16. század közepi bérleti összeggel számolunk) – ha a magisztrátusnak nem voltak még egyéb jelentős bevételi forrásai (ilyesmire azonban nem találtunk utalást).

Az előbb említett összegekkel általában megegyező kiadások legnagyobb részét a királyi adók kifizetésére fordították (nem ritkán azon személyek kezébe adván a pénzt, akiknek azt a kincstár – hitelei törlesztésére – kiutalványozta). A következő legfontosabb kiadási tételek az építési költségek voltak (amelyek főleg a városfalak és -toronyok, kisebb mértékben a városháza és a vízvezeték építésére és a hidak javítására vonatkoztak), a város alkalmazottainak (jegyző, szolgálok, kapuőrök, ágyúmester, erdőőr, orgonista) a fizetése, a városhoz érkező személyek (az uralkodó, a kincstartó, az erdélyi vajda és erdélyi városok megbízottjai, néha maga a vajda, továbbá a környékbeli ispánok, várnagyok, nemesek) megvendéglésére fordított összegek, a város érdekében útnak indított küldötteknek a költségei, és hadjáratok idején a hadikiadások.

A második esettanulmányunk tárgya az egyik legfontosabb erdélyi város, Brassó 1526 és 1605 közötti pénzügyei voltak. Az összesítő számadásokból nyerhető adatok alapján a várossáfárok évente általában 1000–2000 forintot bevételeztek, túlnyomó részt a tanácstól (amely minden bizonnyal a direkt és indirekt adók egy részét adta át), alkalmanként kisebb összegeket közvetlenül az adóból, különféle eladásokból, a folnagytól vagy kölcsönként a bírótól, továbbá még borvából 100–150 forint származott, sörből kb. 10 forint (bizonyára közvetett adó formájában), malmokból kb. 100–200 forint, máskor 1–10 forint és még 100–400 köből búza, a városi mérlegből kb. 35–50 forint. A huszad bérléséből a 16. század második negyedében átlagban mintegy 3–4000 ft. bevételre és 1000–1200 ft. profitra tett szert a város, de a külkereskedelem ingadozó volta miatt a szaldó kb. 1000 ft. veszteség és kb. 2000 ft. nyereség között ingadozott. A sáfárok büdzsájénél jóval nagyobb volt a Barcaság településeinek közösen adminisztrálandó pénzeit, így adóit is kezelő folnagra bízott adó, amely általában az 1530-as években általában mintegy 2000–2500 ft., később kb. 3500 és 5000 ft. között ingadozott. Brassó bevételei tehát gyakorlatilag két pilléren álltak: az adókon és a huszad bérletén, amelyek mellett a malmokból, a városi mérlegből, alkalmi eladásokból származó jövedelmek eltörpültek.

¹ Mint ismeretes, a király az egész Szász Egyetemre vonatkozóan egy összegben állapította meg a rendkívüli adót, majd az egyes, nagyobb közigazgatási egységek határozták meg az őket alkotó, kisebb adóegységek által fizetendő adó összegét, így az Egyetem a Hét Szék, Két Szék, Barcaság és a Besztercei Kerület kötelezettségének a mértékét, a Besztercei Kerület az őket alkotó helységekét, míg végül ezek a települések egy virtuális adózási egység felhasználásával - ami Beszterce esetében a *dica* volt - az egyes adófizető személyekét.

Annak ellenére, hogy nem ritkán még az ugyanazon régióban fekvő városok büdzséje is jelentős mértékben különbözött, így igen nehéz, ha nem lehetetlen e téren általánosítani, az megállapítható, hogy az erdélyi és az európai városok pénzügyei abban hasonlítottak, hogy általában ugyanazon főbb kiadási és bevételi tételek szerepelnek a városi büdzsékben, és hogy jelentősek voltak az építkezésekre és – különösen háborús időszakokban – a hadi célokra szánt kiadások. A legfőbb különbséget abban látjuk, hogy Erdélyben jóval magasabb volt az aránya az egyenes adóknak, ellenben kisebb volt a szerepe az indirekt (fogyasztási) adóknak és a hiteleknek; meglátásunk szerint mindez a magyar királyi/erdélyi fejedelmi kincstárnak sanyarúbb helyzetével (amelyet főleg az oszmán veszély indokolta magas hadikiadások okoztak), illetve a kevésbé fejlett pénzgazdálkodásnak volt a következménye.

Az említett kérdésem kívül még két, a városi pénzügyek kérdéséhez lazább szálakkal kötődő témát vizsgáltunk. Először az erdélyi árak és bérek történetét vizsgáltuk azon erdélyi középkori számadások alapján (Brassó, Szeben és Beszterce), amelyekben a legösszefüggőbb adatsorok őrződtek meg. (Tettük ezt abból a megfontolásból, hogy a számadásokban feltüntetett összegek helyes értelmezéséhez szükséges az ott használt pénznemek vásárlóerejét is ismerni.) A szóban forgó városok kiadásaival összefüggésben főleg a városi alkalmazottak (kiváltképp tisztviselők és katonák) és napszámosok béreire, illetve építőanyagokra, munkaeszközökre, ruhákra és élelmiszerekre vonatkozóan maradtak fent adatok (de elég gyakran – ártörténeti kutatások szempontjából használhatatlan módon – a vásárolt áru mennyiségének jelzése nélkül).

Másodszor a Brassó városa által 1498-tól zálogban bírt töröcsvári váruradalom pénzügyigazgatását elemeztem, annak – erdélyi viszonylatban hosszú és összefüggő sorozatban fentmaradt – középkori számadásai alapján (amelyek az 1504–1513 és 1522–1526 évekre vonatkoznak). Ez egy kisebb, a váron kívül még kilenc faluból álló uradalom volt, általában évi 350–500 forint bevétellel. A legtöbb pénz az uradalom falvainak cenzusából és a nem minden évben kivetett rendkívüli adóból származott, átlagban évi 160 ft., ennél jóval kisebb összegek a egyházi tizedekből (amelyek meglehetősen szokatlan és ismeretlen módon, de minden jel szerint legalábbis részben a 14–15. században a töröcsvári várnagyok bitorlása révén jutott a kezükbe), átlagban 60 ft., vámokból, bírságokból (45-45 ft), malmokból, bor árusításából (20-20 ft.), sertéstizedből (5 ft.), vagyis túlnyomórészt adókból és mezőgazdasági termelésből származtak. A kiadások elsősorban a nem túl nagyszámú személyzet bérére, élelmezésére, lovaira mentek el, továbbá az uradalom igazgatására (küldöttekre és vendégekre), a váron elvégzett kisebb-nagyobb építkezésekre, javítási munkálatokra, állagmegőrzésre.

A legnagyobb kiadási tétel mindazonáltal magának a 6300 forintos zálogösszegnek a kifizetése volt, amelyet bizonyára a brassóiak is ugyanazon indokból (is) fizettek ki, amelyet a birtokát ruházás okaként a másik fél, a király említ egy záloglevélben: nevezetesen azért, hogy megszűnjék a brassóiaknak a töröcsvári várnagyok általi károsítása. Ezt a feltételezésünket megerősíti az is, hogy az uradalomból nyert tiszta profit éves átlaga nem volt nagyobb a zálogösszeg után kapható éves kamatnál. Ha a brassóiak szándékait vagy számításait még nem látjuk teljesen világosan, a töröcsvári uradalom pénzügyi mérlege csekély szaldójának az ismeretében abban már biztosak lehetünk, hogy a zálogbavétel elsősorban nem gazdasági, hanem

(biztonság)politikai hasznot hozott – igaz, az uradalom által ellenőrizhető utakon lebonyolított külkereskedelem biztonságossá tétele közvetve a brassóiak által bérelt huszadbevételeket is növelte, ha nem is feltétlenül nagy mértékben (az ebből az árucseréből közvetve vagy közvetlenül profitáló brassóiak gyarapodása pedig valamennyire az adóbevételeket is növelhette), vagy legalábbis meggátolta az említett bevételek csökkenését. A zálogbavételt tehát a kommunalizáció megnyilvánulásának tekinthetjük, amiként véleményünk szerint a nagy profit miatt ugyan kisebb mértékben vagy kevésbé nyilvánvalóan, de a huszad bérbevételét is, főleg ha figyelembe vesszük a királyi huszadosok és a kereskedők elég gyakori konfliktusait. Mindez arra mutat rá, hogy Brassó gazdaságpolitikájában a gazdasági szempontok néha biztonsági, hatalmi, jogi, azaz végső soron politikai és adminisztratív megfontolásokkal fonódtak össze.

Kutatásunk során időközben néhány ponton módosítani kellett a munkatervünkön. Késleltette kutatásunk, hogy általunk korábban nem kutatott témákban kutatóintézeti (jelenkorra vonatkozó) tervmunkákon, valamint évfordulós előadásokon is dolgoztunk, ezért ezen, és az NKFIH által jóváhagyott hosszabbítási kérelmünkben részletesebben kifejtett okok miatt az eltervezett kutatások elhúzódtak és az eltervezettnél később fejeződtek be. Előzetes elképzeléseinkkel ellentétben a beütemezett franciaországi kutatóutunkat, amelyet a nemzetközi szakirodalom tanulmányozására kívántunk felhasználni, a koronavírus-járvány miatt nem tudtuk lebonyolítani. Az említett kutatóutra számított költségeket egy további (azaz eredeti munkatervünkben nem szereplő) könyv kiadására csoportosítottuk át, amelyben Brassó 16. századi összesítő számadásai közül az 1551 utániakat közöljük, egy rövid bevezetővel (azért ebből a periódusból, mert az 1551 előtti számadások ki vannak már adva).

Abban az értelemben is eltértünk egy kissé a kutatási tervben írtaktól, hogy egyfelől időközben kapott konferenciameghívások vagy -lehetőségek, külföldi publikációs lehetőségek miatt egy-két részkérdésnél kibővítettük kutatásainkat. Részletesebben megvizsgáltuk a brassói plébánia 16. századi pénzügyeit, nem csak Besztercére és Brassóra, hanem az egész középkori Erdélyre vonatkozóan ismertettük az ispotályok gazdálkodását, a városok oktatásra fordított költségeit, a huszadosok életpályáját, illetve az 1521–1525. évi pénzrontás hatását az árakra és adókra, a külföldi egyetemjárással járó pénzmozgások vizsgálata során reményeink szerint cáfoltuk azt a nézetet, mely szerint a középkori erdélyi városok néha finanszírozták volna a külföldön tanuló diákjaikat, és kimutattuk, hogy ez a jelenség csak a 16. század közepétől kezdve dokumentálható (az első 3 témáról 3 tanulmányunk jelent meg). Egy további tanulmányban áttekintettük a Fejedelemség kori erdélyi harmincadosutasításokat, közöltük és ismertettük a töröcsvári harmincados legkorábbi, 1658. évi instrukcióját (a töröcsvári harmincad ugyanis a brassóihoz tartozott, és mivel a 16. században Brassó általában bérbe vette az ottani vámot, a publikált forrás alapján közvetve képet kaphatunk Brassó egyik legfontosabb 16. századi bevételi forrásának kezeléséről).

Másfelől az eltervezetteken felül írtunk egy tanulmányt Marosvásárhely 16–18. századi pénzügyeiről, egy másikban pedig e város Bethlen-kori adózását elemeztük, egyrészt abból a megfontolásból, hogy sem a pénzügyigazgatás, sem a városi élet nem állt meg sem 1600-ban, sem a szász városok falainál, másrészt mivel úgy véljük, hogy hasznos lenne későbbi

periódusokban, egy hosszabb időtáv vonatkozásában és más városokban is megvizsgálni a városi bevételek és kiadások alakulását. Marosvásárhelynek a legkorábbi, 1771-ből fenmaradt városgazdai számadása szerint összbevétele mintegy 4500 ft. volt, amelynek fele a bor- és sörbevétel, malom, vásárok és vámok bérleti díjából állt, 30%-a eladásokból (főleg ingatlanok eladásából), 17%-a különféle illetékekből. Ebben az évben az összkidadások megközelítőleg 3700 forintra rúgtak, amelyet leginkább építkezésekre (40%) és a városi alkalmazottak béreire költöttek (35%). A város háztartásának hosszú távú fejlődését vizsgálva a legfeltűnőbb az adók növekedése: amíg a középkorban a székelyek ősi kiváltságainak köszönhetően a város sem adózott, legkésőbb 1557-től már fizeti az Oszmán Birodalomnak beszolgáltatandó adót, Bethlen Gábor uralkodása alatt már minden évben a diéta által a 31 kapujára (eredetileg tíz „embert” jelentő virtuális adózási egység) kivetett adót is, általában évente 600–700 forintot, hogy az egyre növekvő kiadásokkal birkózó Habsburg-uralom a 18. század elején 1500–2500 rajnai forintot követeljen a várostól, az 1740-es években már 4000–6500 rajnai forintot, miközben Marosvásárhely lélekszáma Bethlen uralkodásától csak ¼-el emelkedett. Nem meglepő, hogy ekkorra már 3300 ft. adósságot halmozott fel a város, minden bizonnyal az adóterhek nagymérvű növekedése miatt. Ugyanakkor az 1760-es években már infrastruktúrába és városi vállalkozásokba is befektetett a magisztrátus (utcák kövezésére, az ott felgyűlt szemét elszállítására, új városháza, vendégfogadó, téglavető, sörfőző-ház építésébe). Azt ellenben már a jövőbeli kutatásoknak kell kideríteniük, hogy ezeket a munkálatokat a városkassa pozitív mérlege vagy pedig újabb hitelek felvétele tette lehetővé.

*

Zárójelentésünk második felében az általunk tartott előadásokat soroljuk fel, először az OTKA-kutatásunk szorosan vett témájára vonatkozó 15 előadást:

„Beszterce és Brassó pénzügyigazgatása a középkorban”. BFL+ [Budapest Főváros Levéltára Plusz, havi rendszerességű] előadássorozat. Budapest, 2016. február 18.

“The late medieval finances of the castle demesne of Bran/Töröcsvár/Törzburg of Transylvania.” 6th International Medieval Meeting Lleida. Lleida, 2016. június 20–22.

“Prețuri și salarii în Brașovul medieval” (Prices and wages in medieval Brașov). Congresul Național al Istoricilor Români. Prima ediție [The National Congress of the Romanian Historians. First edition.] Kolozsvár, 2016. augusztus 25–28.

“Finanțele bisericilor parohiale în orașele medievale transilvane” (The finances of the parish churches in the medieval Transylvanian towns). Előadás a „Parohia în Transilvania medievală: perspective asupra vieții religioase, administrative și culturale în cadrul comunităților de coloniști germani” című kerekasztal-megbeszélésen. [Az előadásban a középkori erdélyi gabonákról is beszéltem]. Congresul Național al Istoricilor Români. Prima ediție [The National Congress of the Romanian Historians. First edition.] Kolozsvár, 2016. augusztus 25–28.

“Erdélyi huszadosok 1526-ig”. Hivatalnok-értelmiség a kora újkori Erdélyben. Budapest, 2016. október 25. [Több esetben Brassó, ritkábban Beszterce városa is bérelte az erdélyi huszadokat.]

“Szebeni árak és bérek a középkorban”. Cluj-Napoca/Kolozsvár/Klausenburg – 700. Kolozsvár, 2016. november 10–13.

“The currency depreciation of 1521–1525 in Hungary and its manifestation in the evolution of prices, wages and taxation – the case of Transylvania”. Money – Crisis – Conjuncture. Prága, 2017. május 11–12.

„Veniturile domeniului Bran la începutul sec. al XVI-lea” [A töröcsvári váruradalom bevételei a 16. század elején]. Globalization, intercultural dialogue and national identity. 4th edition. History Section. Marosvásárhely, 2017. május 18.

„Prețurile în Brașovul medieval” [Brassói árak és bérek a középkorban]. Globalization, intercultural dialogue and national identity. 4th edition. History Section. Marosvásárhely, 2017. május 18.

„The financial administration of the parish churches of Brașov (Kronstadt/Brassó) and Bistrița (Bistritz/Beszterce) in the 16th century”. Kirche und Bevölkerung auf dem Dorf in Siebenbürgen – Rahmen- und Rezeptionsbedingungen sowie Einflüsse von Gesellschaft, Ethnie, Kirche und Politik im Reformationsjahrhundert. Nagyszeben, 2017. június 12–14.

„Veniturile și cheltuielile parohiei din Brașov între 1529 și 1600” (A brassói plébánia bevételei és kiadásai 1529 és 1600 között). Parohia medievală ca loc al convergenței: instituție, comunitate, cult și monument. Un atelier al perspectivelor cercetării arealului Central-Est European. Kolozsvár, 2017. október 6–7.

„A késő középkori erdélyi városok oktatásra fordított költségei”. Tonk Sándor emlékkonferencia. Kolozsvár, 2018. október 5–6.

„Socotelile medievale ale Bistriței” (Beszterce középkori számadásai). Cultura scrisă în Transilvania medievală și premodernă între pragmatism și erudiție (sec. XIV–XVII). Kolozsvár, 2018. október 19.

„The Finances of the medieval Transylvanian Hospitals”. Spital und Wirtschaft: Lebensstandard in historischer Perspektive. Regensburg, 2019. március 22–23.

“Administrația financiară în Transilvania medievală – nivelul statal și cel orășănesc

(Pénzügyigazgatás a középkori Erdélyben – az állami és városi szint).” Actualități in business și management financiar. Gyulafehérvár, 2019. június 6–7.

Az alábbi 12 előadásunk az OTKA által támogatott kutatási témánkat csak részben érintette:

“Contribuția Academiei Române referitoare la cercetarea istoriei economice a Transilvaniei medievale și premoderne (minerit, comerț extern, impozite, prețuri și salarii)”. [Az előadásban a középkori erdélyi ártörténetre és Töröcsvár pénzügyigazgatására vonatkozó saját kutatásaimról is beszéltem.] 150 de ani de la înființarea Academiei Române. Contribuții transilvănene. Kolozsvár, 2016. május 18.

“Socoteli medievale din Transilvania și editarea lor”. [Az előadásban a középkori erdélyi számadásokról beszéltem]. Hozzászólás az „Editarea izvoarelor diplomatice medievale din România și provocările tehnologiilor digitale” című kerekasztal-megbeszélésen.

“Producția de aur în Transilvania în sec. al XV-lea” [Erdély aranytermelése a 15. században]. (A nyersaranynek az aranybeváltó kamarák által fizett árának a kérdéséről is szóltunk). Mineritul în Slovacia și România (sec. XVI-XVIII). A XII-a reuniune a Comisiei Mixte de Istorie Româno-Slovice. Körmöcbánya, 2016. szeptember 12–15.

„A külföldi egyetemjárással járó pénzmozgások: a középkori Magyar Királyság esete”. [A középkorban külföldön tanuló magyarországi diákoknak a városuk általi finanszírozásáról is beszélünk.] „Mindenki vágyik a tudásra, de az árát senki sem akarja megadni”. Az oktatás finansziális háttere és haszna a középkorban és a kora újkorban. Budapest, 2017. október 27.

„Medieval and Early Modern Franciscan Libraries in Szeklerland”. [Az erdélyi számadáskönyvek borításához felhasznált középkori kódexlapokról is esett szó.] Written Culture of the Friars Minor in the Mission Area (14th–16th centuries) / Cultura scritta dell’Osservanza minoritica in area di missione (sec. XIV–XVI). Kolozsvár, 2018. április 19–20. (Bányai Rékával közösen tartott előadás.)

„A marosvásárhelyi református gimnázium/kollégium bevételei és kiadásai a 16–18. században”. Maros megye és Marosvásárhely történetéből. Emlékkonferencia a Marosvásárhelyi Református Kollégium 300. évfordulója és a 2018-as centenáriumi év alkalmából. Marosvásárhely, 2018. december 15.

“The late medieval accounts of the royal treasurers of Hungary”. Globalization, intercultural dialogue and national identity. 6th edition. History Section. Marosvásárhely, 2019. május 25.

“The expenses of the Kingdom of Hungary in the late Middle Ages”. Globalization, intercultural dialogue and national identity. 6th edition. History Section. Marosvásárhely, 2019. május 25.

„Brassó adózása 1526 és 1551 között”. Imreh István Emlékkonferencia. Kolozsvár, 2019. szeptember 12–13.

“Marosvásárhely bevételei és kiadásai a 16–18. században”. Maros megye és Marosvásárhely történetéből. Marosvásárhely, 2019. november 30.

„Administrația dijmelor în Transilvania premodernă pe baza listei de arendă a dijmei din 1582 / The administration of tithes in pre-modern Transylvania on the basis of the list of the rent of the tenth from 1582”. (A szász városok plébánosainak a fejedelmi kincstárba való befizetéseit is tárgyaltuk.) Literature, Discourse and Multicultural Dialogue. 7th edition. Marosvásárhely, 2019. december 7.

“Az EME Marosvásárhelyi Fiókegyesületének tevékenysége 1990 és 2019 között.” (Megemlítettük a szász városok középkori és koraújkori pénzügyigazgatására vonatkozó kutatásainkat is.) Értéktéremtő tudomány. Az EME megalakulásának 160. évfordulójára. A Magyar Tudomány Napja Erdélyben. Kolozsvár, 2019. november 22.

(Elfogadták még a következő jelentkezésünket: „The evolution of the Transylvanian tax system in the second half of the 18th century: the tax reforms (the Systhema Bethlenianum, Buccowianum and Brukenthalianum, 1754–1769)”. Fiscal Crisis, Revolution, Fiscal Reform, War: The Fiscal State in the Revolutionary and Napoleonic Era, 1770–1820. Rotterdam, 2021. június 25–27. Ezt azért említettük meg, mert ebben az előadásunkban és annak a Palgrave kiadónál megjelentetni tervezett konferenciakötetében megjelenő írott változatában bemutatni kívánt kutatásaink az OTKA-témánk továbbvitele lenne, ugyanis ezekben az adóreformoknak az életbeléptetését és következményeit Marosvásárhely esetében is nyomon óhajtjuk követni. Jelentkeztünk előadással még további 3 erdélyi konferenciára is, amelyek azonban a járvány miatt végül nem lettek megtartva.)

Amennyiben számszerűsítve összegezni kellene az OTKA/NKFIH projekt finanszírozásával végzett kutatásainkat, összesen 27 előadást tartottam, 2 könyvem és 14 tanulmányom, jelent meg vagy fogadták el közlésre. [Arra az esetre pedig, ha esetleg szükséges lenne, utoljára azt szeretném még megjegyezni, hogy a jelentett időszakban az OTKA/NKFIH projekt témáján kívüli tárgyakban tartott előadásokkal, illetve írt munkákkal együtt összesen 46 előadást tartottam, 7 konferenciát szerveztem (társakkal), 2 könyvem, 4 társszerkesztett kötetem, 20 tanulmányom, 33 lexikon-szócikkem és 550 (1601 előtti oklevelek regesztáit is tartalmazó, az *Arhiva medievală a României* internetes adatbázis: <http://arhivamedievala.ro> számára készített)

adatbázis-rekordom jelent meg vagy fogadták el közlésre, valamint résztvettem két évkönyv összesen 10 kötetének a szerkesztésében, amelyek közül az egyik társszerkesztett kötetnek tárgya a középkori és a kora újkori pénzügyigazgatáshoz is kapcsolódik, noha nem a városokra vonatkozóan: „*Mindenki vágyik a tudásra, de az árát senki sem akarja megadni*”. *Az oktatás finansziális háttere és haszna a középkorban és a kora újkorban*. Szerk. Haraszti Szabó Péter – Kelényi Borbála – Simon Zsolt. Budapest: Martin Opitz Kiadó, 2019., 150 adatbázis-rekord pedig Marosvásárhely levéltárának részben a város pénzügyigazgatásáról szóló okleveleire vonatkozik. Fél-, illetve majdnem kész állapotban van további 2 tanulmányunk: „Administrația decimelor în Transilvania premodernă pe baza listei de arendă a decimei din 1582” (amelyben, mint már említettük, a szász városok plébánosainak a fejedelmi kincstárba való befizetéseit is tárgyaljuk), illetve „A brassói huszad adminisztrációja 1526 és 1551 között” címmel (amelyek közül az utóbbit a *Certamen. VII. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. Szakosztályában*. Szerk. Egyed Emese – Pakó László – Weisz Attila. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2021. tanulmánykötet számára áprilisig ígértük beküldeni).]